

Функціонування та розвиток механізмів державного управління

УДК 351

Прощук Едуард Петрович

*аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

Прощук Эдуард Петрович

*аспирант кафедры управления и бизнес-администрирования
Прикарпатского национального университета имени Василия Стефаника*

Proshchuk Eduard

PhD Student of the Department of Management and Business Administration

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ORCID: 0000-0001-8802-2439

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ
УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ТА СПОРТУ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И НОРМАТИВНЫЕ
ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЦЕССАМИ РАЗВИТИЯ
ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В СИСТЕМЕ
ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES AND
NORMATIVE PRINCIPLES OF MANAGEMENT PROCESSES
DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IN THE
PUBLIC SYSTEM**

Анотація. Розвиток фізичної культури та спорту є пріоритетом для держави. Враховуючи важливу суспільну функцію, необхідно окремо виділити актуальність пошуку ефективних механізмів публічного управління з метою розвитку фізичної культури та спорту. Актуальність

та важливе соціальне значення дослідження визначили його мету, а саме: формування теоретико-методичного та нормативно-правового базису розвитку системи публічного управління фізичною культурою та спортом. У статті було проведено аналіз та акумульовано теоретичні аспекти питання розвитку фізичної культури та спорту на рівні публічного управління. Шляхом визначення основних тенденцій розвитку галузі фізичної культури та спорту, автором виділяються ключові пріоритети та завдання держави для популяризації спорту. Аналіз тенденцій захворюваності дітей та молоді на хронічні та професійні захворювання дозволили зробити невтішні висновки. Більшість дітей та молодих людей мають захворювання, що пов'язані зі малорухливим способом життя та низьким рівнем фізичної культури населення. У подальшому такі тенденції негативно відобразяться на обсягах соціального навантаження та економічного розвитку держави. У статті проведено аналіз системи центрального управління розвитком сфери фізичної культури та спорту, проаналізовано основні функції та завдання профільного міністерства. Було описано тренди та тенденції розвитку галузі, а також окремо виділено велику суспільну та соціальну роль фізичної культури та спорту. Було визначено прямий зв'язок розвитку фізичної культури та спорту і економічного розвитку країни. Автором надано аналіз функцій системи публічного управління у формуванні державної політики у галузі фізичної культури та спорту. Шляхом аналізу нормативно-правового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту було визначено, що недостатньо уваги приділяється питанням організаційного характеру та стандартизації процесів розвитку спорту, що стане питаннями подальших досліджень поряд із пошуком шляхів впровадження механізмів публічного управління у систему фізичної культури та спорту.

Ключові слова: механізми публічного управління, фізична культура та спорт.

Аннотація. Развитие физической культуры и спорта является приоритетом для государства. Учитывая важную общественную функцию, необходимо отдельно выделить актуальность поиска эффективных механизмов публичного управления с целью развития физической культуры и спорта. Актуальность и важное социальное значение исследования определили его цель, а именно: формирование теоретико-методического и нормативно-правового базиса развития системы публичного управления физической культурой и спортом. В статье был проведен анализ и аккумулированы теоретические аспекты вопроса развития физической культуры и спорта на уровне публичного управления. Путем определения основных тенденций развития отрасли физической культуры и спорта, автором выделяются ключевые приоритеты и задачи государства для популяризации спорта. Анализ тенденций заболеваемости детей и молодежи хроническими и профессиональные заболевания позволили сделать неутешительные выводы. Большинство детей и молодых людей имеют заболевания, связанные с малоподвижным образом жизни и низким уровнем физической культуры населения. В дальнейшем такие тенденции негативно скажутся на объемах социальной нагрузки и экономического развития государства. В статье проведен анализ системы центрального управления развитием сферы физической культуры и спорта, проанализированы основные функции и задачи профильного министерства. Было описано тренды и тенденции развития отрасли, а также отдельно выделено большую общественную и социальную роль физической культуры и спорта. Была определена прямая связь развития физической культуры и спорта и экономического развития страны. Автором дан анализ функций системы

публичного управления в формировании государственной политики в области физической культуры и спорта. Путем анализа нормативно-правового обеспечения развития физической культуры и спорта было определено, что недостаточно внимания уделяется вопросам организационного характера и стандартизации процессов развития спорта, что станет вопросами дальнейших исследований наряду с поиском путей внедрения механизмов публичного управления в систему физической культуры и спорта.

Ключевые слова: механизмы публичного управления, физическая культура и спорт.

Summary. *The development of physical culture and sports is a priority for the state. Given the important social function, it is necessary to highlight the relevance of finding effective mechanisms of public administration in order to develop physical culture and sports. The relevance and important social significance of the study determined its purpose: the formation of theoretical and methodological and regulatory framework for the development of public management of physical culture and sports. The article analyzes and accumulates theoretical aspects of the development of physical culture and sports at the level of public administration. By identifying the main trends in the development of physical culture and sports, the author highlights the key priorities and objectives of the state to promote sports. Analysis of trends in the incidence of children and youth with chronic and occupational diseases allowed us to draw disappointing conclusions. Most children and young people have illnesses associated with a sedentary lifestyle and low levels of physical activity. In the future, such trends will have a negative impact on the volume of social burden and economic development of the state. The article analyzes the system of central management of the development of physical culture and sports, analyzes the main functions and tasks of the relevant ministry. Trends and*

tendencies of development of the branch were described, and also the big public and social role of physical culture and sports was separately allocated. The direct connection between the development of physical culture and sports and the economic development of the country was determined. The author provides an analysis of the functions of the public administration system in the formation of state policy in the field of physical culture and sports. By analyzing the legal support for the development of physical culture and sports, it was determined that insufficient attention is paid to organizational issues and standardization of sports development processes, which will be issues of further research along with finding ways to implement public administration mechanisms in physical culture and sports.

Key words: *mechanisms of public administration, physical culture and sports.*

Постановка проблеми. Питання розвитку фізичної культури та спорту мають важливе державне значення. Здоров'я та працездатність працездатного населення є базовим принципом забезпечення економічного розвитку держави, зниження навантаження на соціальну систему, формування потужного потенціалу для сталого розвитку. В умовах великих зовнішніх викликів: глобальна пандемія коронавірусної інфекції, високий рівень стресу, особливо у людей, що проживають у великих містах, інфекційні захворювання, що мають пандемічний характер, низька якість продуктів харчування із високим вмістом генно-модифікованих елементів, зниження рівня якості питної води та доступу до питної води для різних категорій населення, зниження фізичної активності, особливо молодого покоління, що призводить до розвитку хронічних захворювань – ось далеко не повний перелік проблем, які загрожують сталому розвитку суспільства. Розвиток фізичної культури та спорту на рівні держави, формування державної політики, спрямованої на виховання здорового

молодого покоління є базовим пріоритетом державної політики в умовах глобальних викликів та трансформацій. Отже, актуальність питання пошуку ефективних механізмів впровадження раціональної державної політики у галузі фізичної культури та спорту викликає увагу науковців до розробки цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фізичної культури та спорту є актуальним питанням, що визначає майбутнє не лише окремої людини, а забезпечує розвиток держави, формуючи її трудові ресурси та знижуючи соціальне навантаження. Відповідно ряд авторів присвятили свої дослідження саме питанням пошуку ефективних шляхів забезпечення державної підтримки у галузі фізичної культури та спорту. Зокрема, у роботі О.М. Вацеби було досліджено питання позиціонування політики розвитку фізичної культури та спорту серед досліджень молодих науковців [1]. Визначено, що молоді науковці не часто звертаються саме до публічних аспектів розвитку спорту, що визначає потребу у фахових спеціалізованих дослідженнях цього суспільно актуального та соціально важливого питання. У роботах М.В. Дудчак звертається увага вже на практичний аспект реалізації управлінських механізмів при впровадженні політики розвитку фізичної культури та спорту, наголошується на низькому рівні підготовки спортивних менеджерів, відсутності зв'язку громадського сектору із встановленням пріоритетів для розвитку інститутів спортивних менеджерів, в тому числі у системі публічного управління [2]. У статтях І.Л. Гасюк досліджено нормативно-правові засади розвитку фізичної культури та спорту, зокрема пов'язано ці процеси із забезпеченням профілактичних функцій медичної системи [3]. Г. В. Ортіна із колегами присвятила свою роботу пошуку шляхів впровадження цифрових технологій у систему публічного управління фізичною культурою та спортом, що має високу актуальність [4]. У роботах авторів визначаються основні стандарти, якими керуються

системи управління фізичною культурою та спортом [5]. Організаційно-правові засади управління фізичною культурою та спортом в Україні описані у роботі Л. В. Романенка [6]. Юридичні аспекти формування процесів розвитку фізичної культури та політики розвитку спорту аналізуються у роботі О.А. Моргунова [7]. Педагогічні стандарти формування професійної компетентності спортивних менеджерів проаналізовані В.С. Криштановичем визначають можливості до уніфікації системи вітчизняного нормативно-правового забезпечення розвитку спорту до стандартів Європейського Союзу у питаннях підготовки кадрів для управління спортом [8]. Окремо доцільно визначити проблеми фінансування фізичної культури та спорту на державному рівні, що було проаналізовано у роботі І.Л. Гасюк [9]. Незважаючи на увагу авторів до проблематики, що розглядається у статті, досі залишаються невирішеними окремі аспекти розвитку українського спорту, що, в першу чергу, пов'язані із підвищенням ефективності публічного управління цією пріоритетною галуззю.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Отже, актуальність обраної теми дозволила окреслити мету статті, а саме формування теоретико-методичного та нормативно-правового базису розвитку системи публічного управління фізичною культурою та спортом.

Для досягнення поставленої мети було окреслено ряд завдань:

- проаналізувати та акумулювати теоретичні аспекти дослідження;
- визначити основні тенденції розвитку галузі фізичної культури та спорту;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення розвитку фізичної культури та спорту;
- проаналізувати окремі аспекти впровадження механізмів публічного управління у систему фізичної культури та спорту.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи питання розвитку фізичної культури та спорту, в першу чергу, доцільно визначити важливу суспільну роль галузі для держави. Як було сказано вище, розвиток фізичної культури та спорту, в першу чергу, впливає на формування здорового покоління. Для держави здоров'я нації є базовим пріоритетом, адже здорове населення формує відсоток працездатного населення, знижуючи соціальне навантаження на державу, додаючи додаткові можливості для економічного розвитку. Життя та здоров'я людини є базовим пріоритетом, визначеним недоторканим як у міжнародній нормативній базі (Концепція ООН з прав людини), так і у вітчизняному законодавстві (Конституція України) [1-2]. Недостатня підтримка фізичної культури та спорту на державному рівні впливає на зростання показників професійних та хронічних захворювань, здійснює додаткове навантаження на медичну систему, яка працює вже з наслідками недостатньої уваги людини власному здоров'ю та спортивному способу життя. відповідно до даних статистики, на сьогодні кожна друга дитина віком до 16 років має проблеми зі здоров'ям [10]. Структуру проблем зі здоров'ям у дітей можна представити у вигляді наступної схеми – рис. 1.

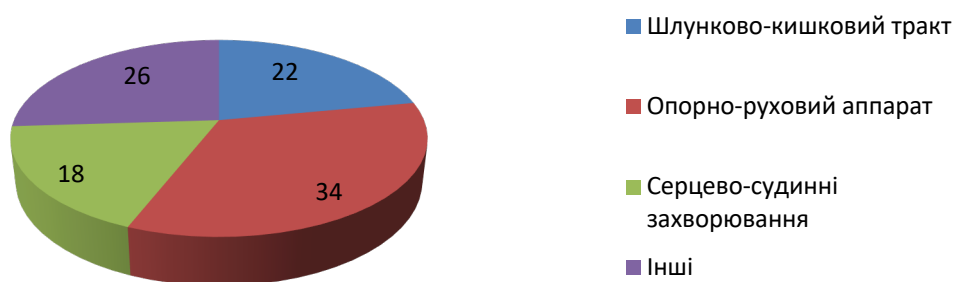

Рис. 1. Структура проблем зі здоров'ям дітей віком до 16 років, % [10]

Аналіз медичних проблем показав, що більшість дітей віком до 16 років мають проблеми із шлунково-кишковим трактом, які фахівці пов'язують із неякісним, нерегулярним харчуванням та використанням у їжу великої кількості швидких вуглеводів, та проблемами опорно-рухового

апарату та серцево-судинними захворюваннями, які напряду пов'язані із низькою фізичною активністю дітей та підлітків, малорухливим способом життя та надмірним використанням гаджетів, що викликають суттєві проблеми зі здоров'ям. Отже, основні проблеми зі здоров'ям дітей та підлітків пов'язані із відсутністю у дітей сформованого уявлення про здоровий спосіб життя.

В середньому, у віці від 18 до 35 років людина проводить понад 5 годин за екраном певного гаджету [11]. Ця статистика є усередненою, адже частина людей, що, наприклад не використовує соціальні мережі, робота яких не пов'язана із персональними комп'ютерами, витрачають набагато менше екранного часу, який був взятий за основу для формування даної статистики. Проте, частина людей перебуває за моніторами та екранами ще більше часу, що формує усереднену статистику. Вік респондентів має зворотно пропорційну залежність до часу перебування людини за екраном гаджету (чим менше вік людини, тим більша часу вона приділяє гаджетам). Відповідно тенденція до зростання обсягів екранного часу буде лише зростати. Відповідно, кожне нове покоління буде ще менше часу приділяти фізичній культурі та спорту, спосіб життя ставатиме ще менш активним. Це призведе до зростання кількості людей, що в ранньому віці матимуть хронічні та професійні захворювання. Таким чином, кількість працездатного населення буде поступово скорочуватися у загальній структурі населення, при чому тенденція буде лише наростати.

Аналізуючи результати неправильного способу життя людини, низький рівень залучення до спорту та активного способу життя, формування культури здорового способу життя, можна виділити наступні проблеми, з якими вже зараз стикається суспільство, і які у тенденції матимуть ще більшу актуальність – рис. 2.

Рис. 2. Негативні наслідки тенденцій зниження кількості людей, що займаються фізичною культурою та спортом [3-5]

Як бачимо, проблеми розвитку фізично культури та спорту мають як фізіологічний характер, так і впливають нас соціально-економічний розвиток суспільства, отже мають пряме відношення до системи державного управління.

Зважаючи на важливу роль розвитку фізичної культури та спорту в умовах формування здорового, економічно активного суспільства, необхідно визначити державну політику у галузі розвитку спорту одним із пріоритетів [6].

Формування приватного сектору розвитку спорту має важливе соціальне значення, зокрема [7-8]:

- приватний сектор з метою підвищення прибутків створює рекламу, що активно пропагує здоровий спосіб життя та фізичну активність;
- приватний сектор формує масштабні мережі спортивних закладів для розширення можливостей для занять фізичною культурою та спортом;
- приватний сектор активно розвиває ринок спортивних товарів, дозволяючи займатися спортом як у приватних залах (спортивних майданчиках тощо), так і вдома.

Проте, приватний спортивний сектор не може виконувати функції публічного сектору, зокрема можна виділити наступні недоліки [9]:

- відсутність соціальної та суспільної мотивації;
- спорт у приватних спортивних залах та майданчиках недоступний для всіх категорій населення;
- спорт приватного сектору може бути непов'язаний із забезпечення здоров'я людини, а спрямований лише на формування красивого тіла, що більш затребувано у «покоління соціальних мереж»;
- приватний сектор без ефективної системи контролю може не враховувати медичні протипоказання для занять спортом, тим самим шкодячи людині, яка займається;
- приватний спортивний сектор не здійснює підготовку спортсменів, які захищають честь держави на міжнародних турнірах, відповідно не виконує важливої суспільно-патріотичної функції.

Отже, варто зазначити, що важливими функціями державної політики у галузі фізичної культури та спорту є створення рівних умов для доступу до надання якісних послуг людям, які хочуть займатися фізичною культурою та спортом, з урахуванням їх фінансової спроможності, фізіологічних потреб, медичних протипоказань та фізичних можливостей, з метою формування здорової нації та реалізації функції суспільно-патріотичного виховання.

Отже, функції держави у системі забезпечення населення послугами фізичної культури та спорту можна визначити наступним чином – рис. 3.

Рис. 3. Функції держави, що виконує політика розвитку фізичної культури та спорту

Як бачимо на рис. 3 держава виконує шляхом підтримки фізичної культури та спорту низку важливих функцій: суспільну, соціальну, економічну, патріотичну та іміджеву. Поліфункціональність процесів розвитку фізичної культури та спорту визначає необхідність системного підходу до забезпечення державної політики у цій сфері.

На сьогодні профільним міністерством, яке займається питаннями фізичної культури та спорту є Міністерство молоді та спорту України.

Пріоритетними напрямками його діяльності у сфері розвитку спорту є наступні [11]:

- Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів;
- Державний експеримент зі спортивними федераціями;
- Пріоритетність видів спорту;
- Національні збірні команди;
- Присвоєння спортивних звань;
- Рейтинг з видів спорту;
- Реєстр спортивних рекордів;
- Реєстр визнаних видів спорту в Україні;
- Надання та позбавлення статусу національної спортивної федерації;
- Єдина спортивна класифікація;
- Дитячо-юнацький та резервний спорт;
- Регламенти та Положення проведення спортивних змагань;
- Виплата грошових винагород;
- Науково-методична діяльність;
- Правила змагань;
- Федерації з олімпійських видів спорту;
- Федерації з неолімпійських видів спорту;
- Міжнародні змагання.

Аналізуючи сайт Міністерства молоді та спорту було визначено основні вимоги, які має забезпечити Міністерство шляхом своєї діяльності у сфері фізичної культури та спорту, а саме [11]:

- Соціальні цілі;
- Інклюзивність;
- Застосування інноваційних технологій;
- Забезпечення соціальних гарантій;

- Економічні цілі;
 - Інформаційне забезпечення;
 - Формування кадрового потенціалу;
 - Забезпечення трудових ресурсів;
 - Співпраця з бізнесом для пошуку фінансування;
 - Розвиток спортивної інфраструктури;
 - Створення сучасної мережі спортивно-оздоровчих закладів;
 - Налагодження потоку інвестицій;
 - Налагодження взаємодії та співпраці різних громадських організацій;
- Підвищення ефективності роботи профільних органів із розвитку спорту на різних рівнях публічного управління.

Для реалізації функцій публічного управління у сфері фізичної культури та спорту доцільно визначити систему нормативно-правового забезпечення процесів їх розвитку, зокрема [12]:

1. Конституція України.
2. Закон України від 17.09.2020 № 3808-ХІІ «Про фізичну культуру і спорт».
3. Закон України від 05.10.2000 Закон України №2017-ІІІ «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

На жаль, у системі нормативно-правового забезпечення політики розвитку фізичної культури та спорту не приділено достатньої уваги окремим аспектам забезпечення реалізації ефективних механізмів публічного управління, що буде напрямком подальших наукових досліджень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами проведеного дослідження у статті було проаналізовано теоретичні аспекти розвитку питання фізичної культури та спорту. Було описано тренди та тенденції розвитку галузі, а

також окремо виділено велику суспільну та соціальну роль фізичної культури та спорту. Було визначено прямий зв'язок розвитку фізичної культури та спорту і економічного розвитку країни. Автором надано аналіз функцій системи публічного управління у формуванні державної політики у галузі фізичної культури та спорту. Аналіз нормативно-правового забезпечення питань публічного управління у формуванні державної політики у галузі фізичної культури та спорту показав необхідність доопрацювання цього питання з подальшим доповненням та розширенням нормативної бази.

Література

1. Вацеба О.М. Тенденції розвитку наукових досліджень в галузі фізичної культури та спорту серед молодих вчених України / О.М. Вацеба // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. галузі Серія: Державне управління, 2011 р., № 3 41 фізичної культури і спорту. Л. : ЛДФК, 2000. Вип. 4. С. 5–6.
2. Дутчак М. В. Підготовка фахівців з менеджменту і управління спортом для всіх у зарубіжних країнах. Педагогіка, психологія та медико-біол. пробл. фіз. виховання і спорту: зб. наук. пр. Харків: ХДАДМ (ХХП), 2009. № 3. С. 43–48.
3. Гасюк І. Л. Нормативно-правові засади медичного забезпечення діяльності галузі фізичної культури і спорту. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ХарРІДУ НАДУ. Харків: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2010. № 2 (38). С. 262–272.
4. Публічне управління та адміністрування у цифровому суспільстві: монографія / Г. В. Ортіна та інш. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. 194 с.
5. Дорофеева Т. І. Стандарти управління в розвитку фізичної культури і спорту. Харків: ХДАФК, 2021. 100 с.

6. Романенко Л.В. Організаційно-правові засади управління фізичною культурою та спортом в Україні : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 227 с.
7. Моргунов О.А. Адміністративно-спортивне право як підгалузь адміністративного права України : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 207 с
8. Криштанович В.С. Педагогічні стандарти формування професійної компетентності спортивних менеджерів: зарубіжний досвід. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 2 (41). С. 146-149.
9. Гасюк І.Л. Механізм фінансового регулювання розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2013. Вип. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2013_12_6
10. Офіційний сайт державної служби статистики України. Комплексна статистика. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Міністерства молоді та спорту України. Діяльність. Спорт. URL: <https://sport.gov.ua/sport>
12. Офіційний сайт Верховної Ради України. Нормативно-правове забезпечення. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

References

1. Vatsaba O.M. Tendentsii rozvytku naukovykh doslidzhen v haluzi fizychnoi kultury ta sportu sered molodykh vchenykh Ukrainy / O.M. Vatsaba // Moloda sportyvna nauka Ukrainy : zb. nauk. st. haluzi Serii: Derzhavne upravlinnia, 2011 r., № 3 41 fizychnoi kultury i sportu. L. : LDIFK, 2000. Vyp. 4. S. 5–6.
2. Dutchak M. V. Pidhotovka fakhivtsiv z menedzhmentu i upravlinnia sportom dlia vsikh u zarubizhnykh krainakh. Pedahohika, psykholohiia ta

- medyko-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu: zb. nauk. pr. Kharkiv: KhDADM (KhKhPI), 2009. № 3. S. 43–48.
3. Hasiuk I. L. Normatyvno-pravovi zasady medychnoho zabezpechennia diialnosti haluzi fizychnoi kultury i sportu. Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia: zb. nauk. pr. KharRIDU NADU. Kharkiv: Vydvo KharRINADU «Mahistr», 2010. № 2 (38). S. 262–272.
 4. Publichne upravlinnia ta administruvannia u tsyfrovomu suspilstvi: monohrafiia / H. V. Ortina ta insh. Melitopol: FOP Odnoroh T.V., 2020. 194 s.
 5. Dorofieieva T. I. Standarty upravlinnia v rozvytku fizychnoi kultury i sportu. Kharkiv: KhDAFK, 2021. 100 s.
 6. Romanenko L.V. Orhanizatsiino-pravovi zasady upravlinnia fizychnoiu kulturoiu ta sportom v Ukraini : dys. ...kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kharkiv, 2019. 227 s.
 7. Morhunov O.A. Administratyvno-sportyvne pravo yak pidhaluz administratyvnoho prava Ukrainy : dys. ...kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Zaporizhzhia, 2012. 207 s
 8. Kryshtanovych V.S. Pedahohichni standarty formuvannia profesiinoi kompetentnosti sportyvnykh menedzheriv: zarubizhnyi dosvid. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota. 2017. Vyp. 2 (41). S. 146-149.
 9. Hasiuk I.L. Mekhanizm finansovoho rehuliuвання rozvytku sfery fizychnoi kultury ta sportu v Ukraini. Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia. 2013. Vyp. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2013_12_6
 10. Ofitsiinyi sait derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Kompleksna statystyka. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 11. Ofitsiinyi sait Ministerstva molodi ta sportu Ukrainy. Diialnist. Sport. URL: <https://sport.gov.ua/sport>

12. Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Normavtyno-pravove zabezpechennia. URL: <https://www.rada.gov.ua/>